

Kulturhistoriske registreringar

Mangersneset, gnr. 44, bnr. 2 mfl. - Radøy kommune

Rapport 30
2015



HORDALAND
FYLKESKOMMUNE



Innhold

1. Samandrag	3
2. Bakgrunn.....	3
4. Metode	5
5. Området.....	6
6. Tidlegare registreringar og funn i området.....	8
7. Undersøkinga.....	9
7.1 Nyare tids kulturminne.....	13
8. Konklusjon	16

Figurliste:

Figur 1. Strandlinjekurve for Radøy.....	6
Figur 2. Plankart.....	7
Figur 3. Planområdet	7
Figur 4. Tidlegare registreringar.....	8
Figur 4. Oversikt over prøvestikk.....	9
Figur 5. Funnstad 1, med PS markert	10
Figur 6. Funnstad 2.....	11
Figur 7. Funnstad 2 mot N.....	12
Figur 8. Funnstad 2 mot A.....	12
Figur 9. Fjøsvegg 1.....	13
Figur 10. Fjøsvegg 1.....	13
Figur 11. Fjøsvegg 2.....	14
Figur 12. Fjøsvegg 2.....	14
Figur 13. Ruin 1.....	15
Figur 14. Ruin 2.....	15

1. Samandrag

I samband med reguleringsplan for Mangersneset gnr. 44, bnr. 2 m.fl. i Radøy kommune vart det utført arkeologisk registrering 17. juni - 10. juli 2015 av arkeologane Robert Stormark, Lars Erik Narmo, Jan Ivar Trones og Anders Strandheim Wahlborg, på vegne av Kultur- og idrettsavdelinga ved Hordaland fylkeskommune. Det vart til saman nytta 12 dagsverk. Det er frå før registrert nokre lausfunn og ein lokalitet på Mangersneset.

2. Bakgrunn

Det vart i samband med varsling om oppstart av planarbeidet på Mangersneset i Radøy kommune (saksnummer 21375/2014) meldt om behov for ei arkeologisk registrering.

3. Kulturminne og kulturmiljø - nokre sentrale omgrep

Kulturminne er konkrete spor etter menneske som levde før oss. Dei omfattar òg stader det er knytt historiske hendingar, tru eller tradisjonar til, jf. Kulturminneloven § 2, 1. ledd.

Kulturminne kan til dømes vere hus, gravhaugar, tufter, båtar og vegar. Desse kan vere frå tidlegare tider eller frå vår eiga tid.

Med *kulturmiljø* er meint eit område der kulturminne er ein del av ein større heilskap eller samanheng. Kulturmiljø kan til dømes vere ein bydel, eit gardstun med landskapet ikring, eit fiskevær eller eit industriområde med fabrikkar og bustader, jf. Kulturminneloven § 2, 2. ledd.

Eit stort tal med verdifulle kulturminne er freda. Gjennom Kulturminneloven er kulturminne frå oldtid og mellomalder (inntil år 1537), ståande bygningar eldre enn 1650 og samiske kulturminne eldre enn 100 år automatisk freda. Lova inneheld òg eigne lovføresegner om vern av skipsfunn. Kulturminneloven § 4 inneheld ei liste av ulike typar kulturminne som er automatisk freda. I kulturminneforvaltninga vert det også ofte skilt mellom automatisk freda kulturminne, også kalla fornminne og nyare tids kulturminne

Arkeologiske periodar		Ukalibrert BP	Kalibrert BC/AD
Eldre steinalder	Tidlegmesolitikum (TM)	10 000 – 9000 BP	9200 – 8100 BC
	Mellommolitikum (MM)	9000 – 7500 BP	8100 – 6400 BC
	Seinmesolitikum (SM)	7500 – 5200 BP	6400 – 4000 BC
Yngre steinalder	Tidligneolitikum (TN)	5200 – 4700 BP	4000 – 3300 BC
	Mellomneolitikum, periode A (MNA)	4700 – 4100 BP	3300 – 2600 BC
	Mellomneolitikum, periode B (MNB)	4100 – 3800 BP	2600 – 2300 BC
	Seinneolitikum (SN)	3800 – 3500 BP	2300 – 1800 BC
Bronsealder	Eldre bronsealder (EBA)	3500 – 2900 BP	1800 – 1200 BC
	Yngre bronsealder (YBA)	3000 – 2440 BP	1200 – 500 BC
Eldre jernalder	Førromersk jernalder	2440 – 2010 BP	500 – 0 BC
	Romertid	2010 – 1680 BP	0 – 400 AD
	Folkevandringstid	1680 – 1500 BP	400 – 570 AD
Yngre jernalder	Merovingartid	1500 – 1210 BP	570 – 800 AD
	Vikingtid	1210 – 970 BP	800 – 1030 AD
Mellomalder	Tidlig mellomalder		1030 – 1150 AD
	Høgmellomalder		1150 – 1350 AD
	Seinmellomalder		1350 – 1537 AD

Oversikt over dei arkeologiske periodane

Dei aller fleste av dei automatisk freda kulturminna er enno ikkje registrert. Det er ulike årsaker til dette. Mest vanleg er at dei ligg under dagens markoverflate, og ikkje er synlege. Det kan og skuldast at ein aldri har leita etter kulturminne i desse områda, eller at kulturminna er så overgrodd at dei ikkje lenger er synlege. Så lenge kartfesting og registrering av automatisk freda kulturminne aldri vil bli fullstendig, er ein i offentleg forvaltning og arealplanlegging avhengig av den informasjonen og dei data kulturminnevernet får fram gjennom registreringsarbeidet. Ved planlegging av offentlege og større private tiltak pliktar den ansvarlege å undersøke om tiltaket vil virke inn på automatisk freda kulturminne, jf. Kulturminneloven § 9.

Kulturminne frå nyare tid (yngre enn 1537) har meir eller mindre stor verneverdi, men er med unntak av ståande bygningar eldre enn 1650 i utgangspunktet ikkje automatisk freda. Dei kan verte freda etter § 15 i Kulturminneloven eller verte regulerte til vern med heimel i Plan- og bygningsloven. I Sefrak-registeret er kulturminne frå før 1900 (hovudsakleg ståande bygningar) registrert. I nokre områder er òg kulturminne frå etter 1900 Sefrak-registrert.

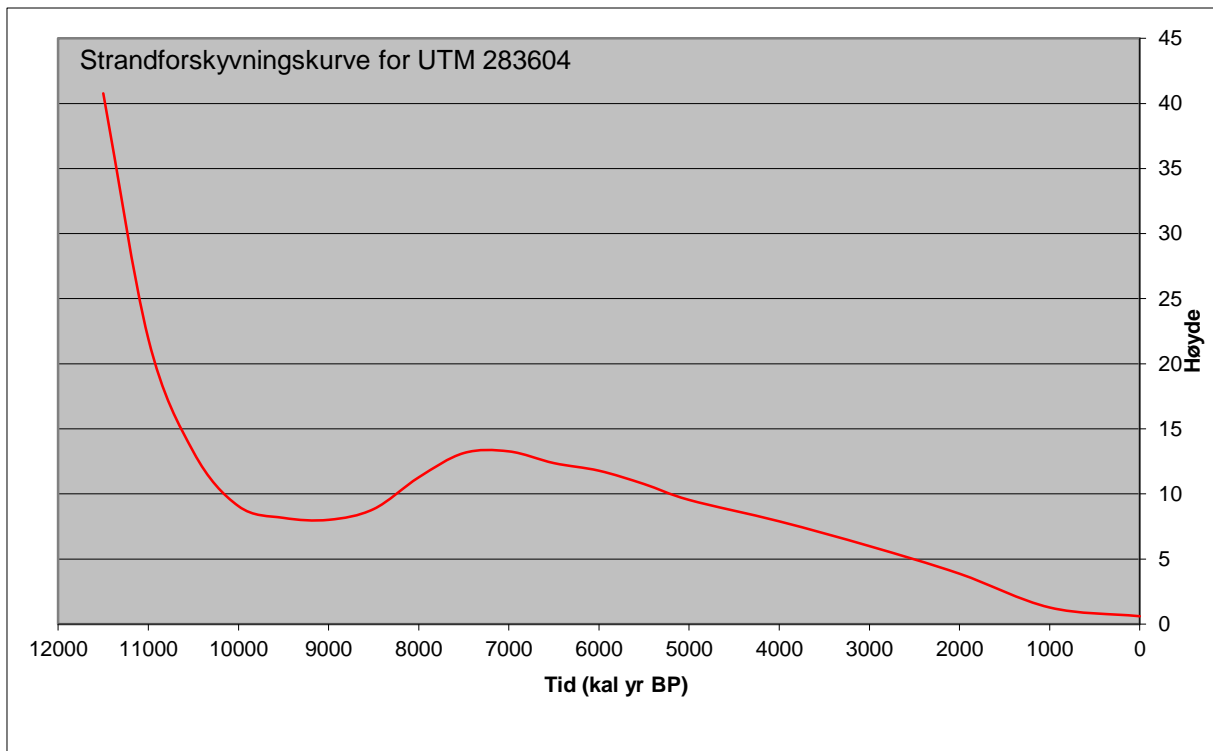
4. Metode

Sidan førhistoriske spor etter menneske ofte ikkje er synleg på markoverflaten, vil registreringsmetode vanlegvis innebere graving manuelt med spade, prøvestikking eller ved hjelp av gravemaskin, maskinell flateavdekking. I område kor ein reknar med funn av synlege kulturminne vert det søkt i overflata. Ofte vert fleire metodar nytta på ei og same registrering. Kva metode som er vald avheng av topografi, høgd over havet og kva type kulturminne ein reknar med å kunne påvise.

Prøvestikking er den mest nytta metoden for å påvise kulturminne frå steinbrukande tid, men kan også nyttast til å påvise yngre kulturminne. Ved bruk av denne metoden sonderar ein fyrst med eit jordborr etter lausmassar. Ved påvising av lausmassar grev ein så prøvestikk med spade. Prøvestikka er om lag 40 x 40 cm. Den oppgravne massen under torva vert vassålda i såld med 4 millimeter maskevidde. Slik vil funn av reiskap og avslag etter reiskapsproduksjon vere lett å finne.

Ved overflater registrering vert området som skal undersøkast synfare systematisk med tanke på synlege kulturminne. Synlege kulturminne kan vere gravminne, hustuffer, helleristningar, bergmalingar, steingjerder, geilar, jakt- og fangstanlegg, kolgroper, vegar og vegfar, hellerar, runesteinar jernvinne, steinbrot, bygdeborgar.

Landskapet har endra seg mykje sidan førhistorisk tid; enten ved at tidlegare tidars busetjingsområde har gått ut av bruk og grodd att, ved moderne påverking eller ved landheving. Det er utarbeidd kurver over eldre strandlinjer for Hordaland (Lohne 2006; sjå også Rommundset 2005 og Vasskog 2006). Dette kan vere ein god reiskap til å forstå landskapsendringar over tid. Strandlinekurver er også ein metode ein nyttar for å datere steinalderlokalitetar innanfor ei gjeve ramme. Ei strandlinjekurve for det gjeldane området er vist på figuren under.

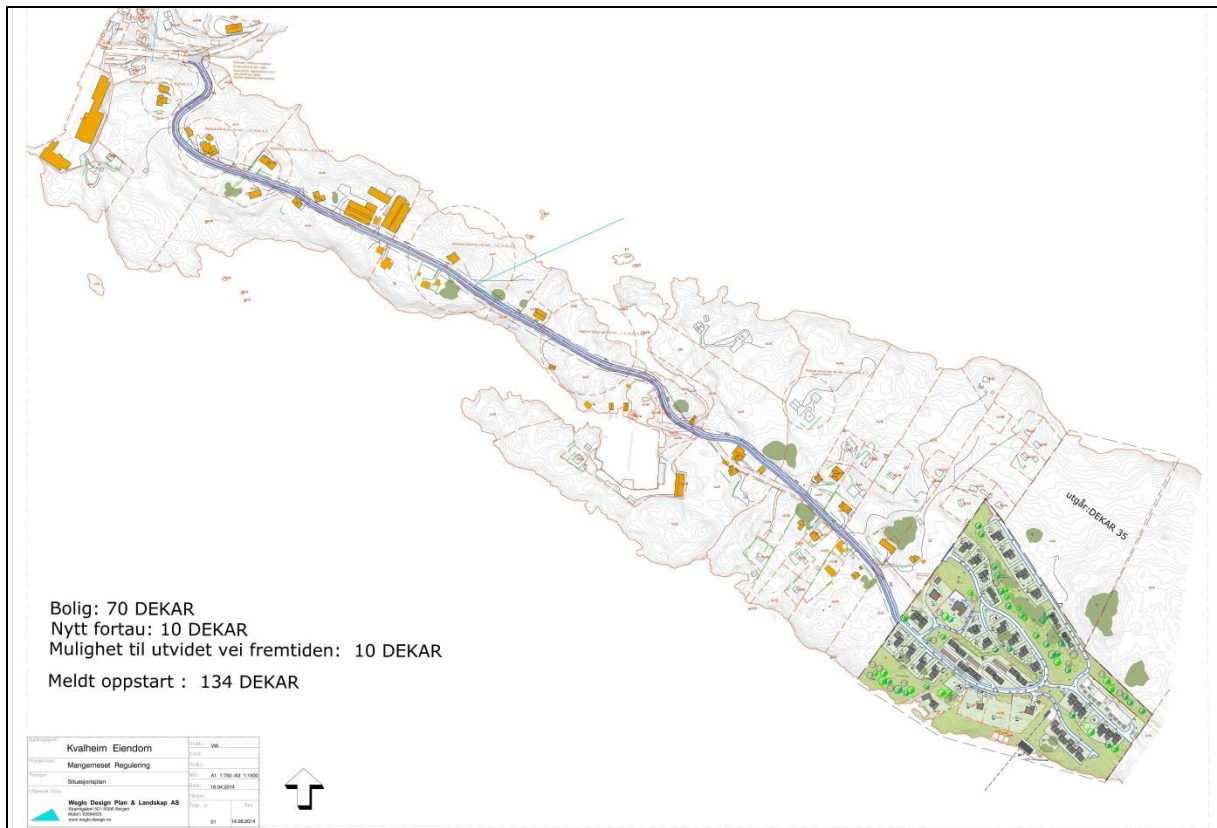


Figur 1. Strandlinjekurve for Radøy

På bakgrunn av kunnskap om tidlegare kjende kulturminne i området, terrenget og nærleik til sjøen kunne ein venta å finne spor frå steinalder i planområdet. Ved registreringa vart det prøvestykke og søkt i overflata etter synlege kulturminne.

5. Området

Planområdet ligg på Mangersneset og består av eit planlagd bustadfelt på 70 daa og utbeiting av vegen mot Manger. Mangersneset ligg sør for Manger sentrum i Radøy kommune, mellom Nesvatnet og fjorden. Området er tidvis kuppert, med oppdyrka mark og utmarkområder. Deler av området er grodd att med blanda skog og busker.



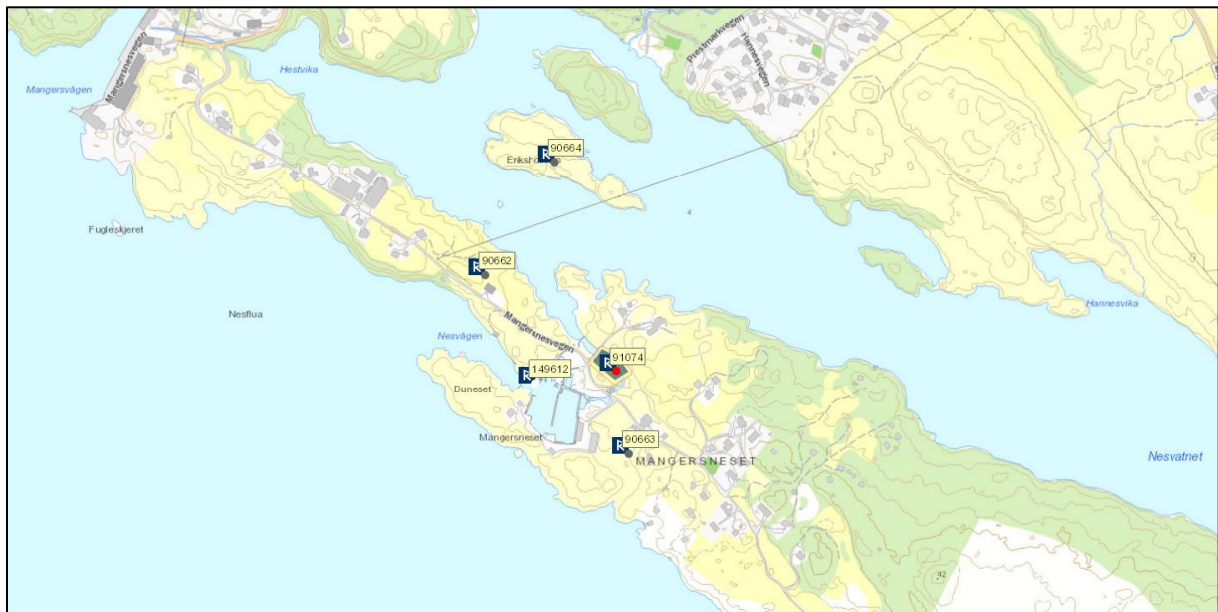
Figur 2. Plankart



Figur 3. Planområdet

6. Tidlegare registreringar og funn i området

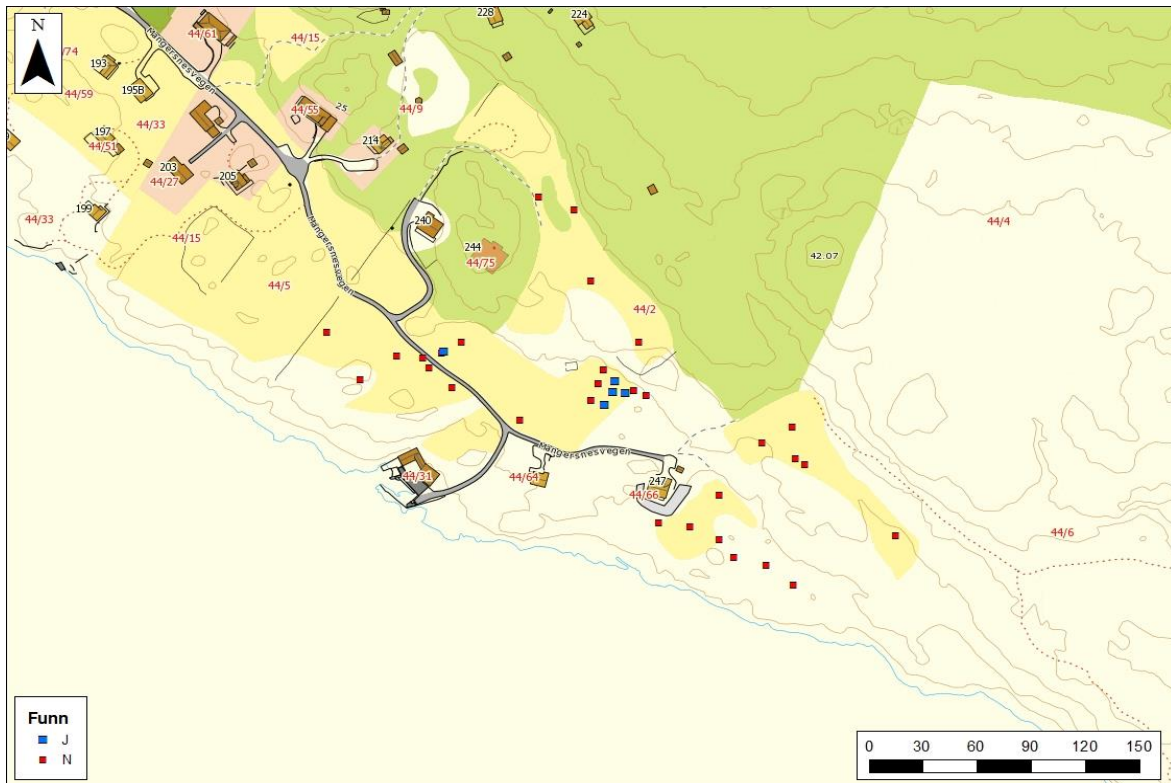
Det er gjort nokre ulike funn i området. Det er funne ei steinøkse med uviss geografisk plassering (Askeladden id. nr: 90662), ein bronsenøkkel (Askeladden id. nr: 90663) også denne med uviss funnstad og eit kleberkar på holmen i Nesvatnet (Askeladden id. nr: 90664). Det er også gjort funn av ein del rester av båter og båtrelaterte gjenstandar i myra mellom Nesvatnet og Nesvågen (Askeladden id. nr 91074). Desse funna er datert til 1780 +/- 60 BP.



Figur 4. Tidlegare registreringar

7. Undersøkinga

Undersøkinga gikk føre seg frå 17. juni til 10. juli 2015 og vart utført av arkeologane Robert Stormark, Lars Erik Narmo, Jan Ivar Trones og Anders Strandheim Wahlborg. Det vart grave til saman 39 prøvestikk, og av desse var 5 funnførande. Det vart ikkje påviske nokre automatisk freda kulturminne innanfor planområdet, men to funnstader der det vart funne rester av redskapsproduksjon frå steinalder. Alle funna vart gjort i omrota torvmasser.



Figur 5. Oversikt over prøvestikk

Den første funnstaden (Funnstad 1) ligg langs vegen, rett etter grinda inn til beiteområdet. Om lag 12 moh. vart det funne to gjenstandar i prøvestikk RS 7. Funna låg i bøttelag 1 som ligg om lag 40 cm under toppen. Bøttelaget omfattar eit brunt myrlag (lag 2) og eit lyst brunt lag av sand og silt (lag 3). Funna var eit kjernefragment i flint og ei mikroflekke i kvartsitt. Det vart grave prøvestikk i nærleiken utan at vi klarte å påvise fleire funn.



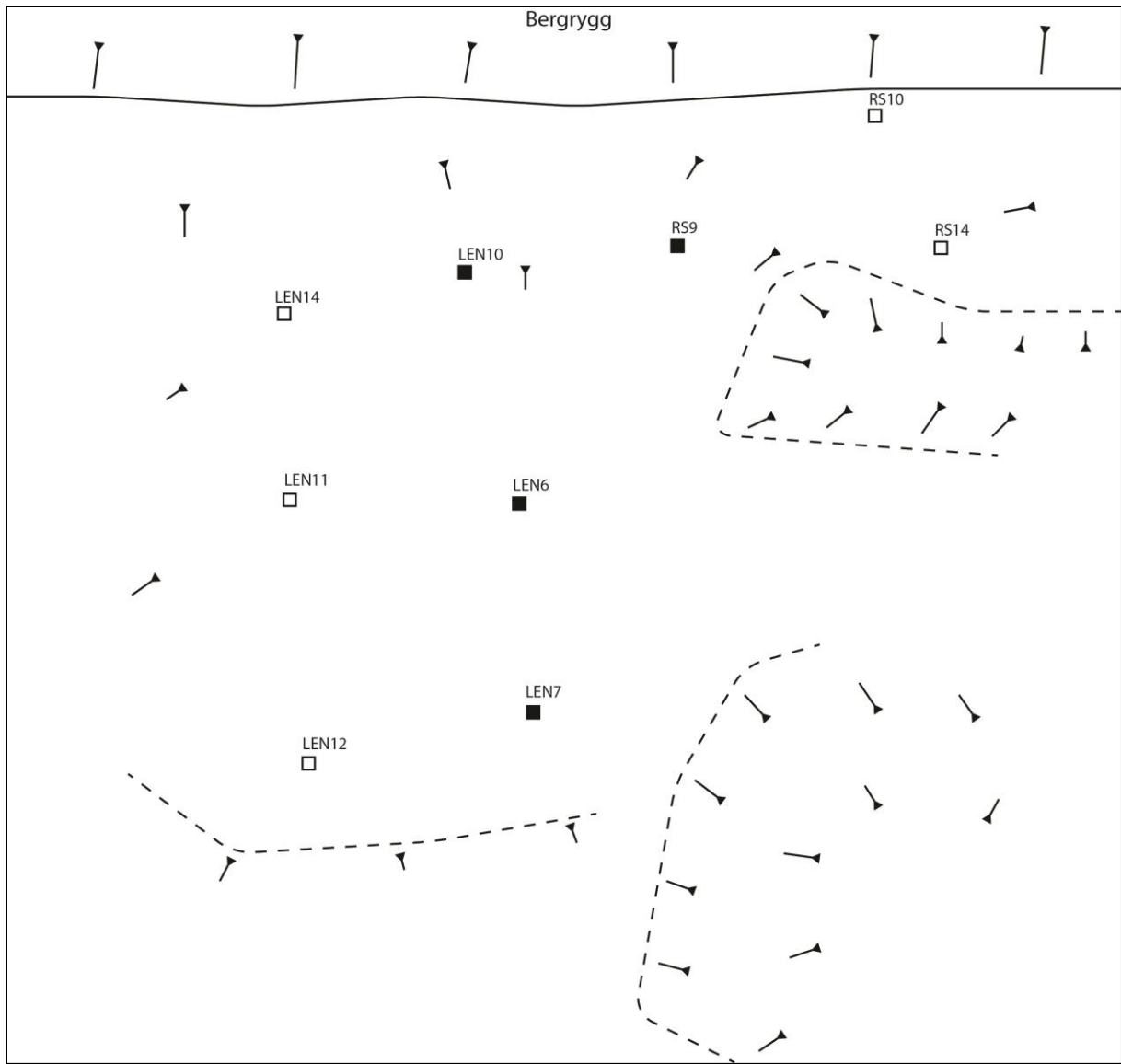
Figur 6. Funnstad 1

Den andre funnstanden (Funnstad 2) ligg på same jordet som Funnstad 1 og består av 4 funnførande prøvestikk.

Prøvestikk	Bøttelag	Funn	Råstoff	Merknad	Kontekst
LEN 6	1/2	1 avslag	Kvartsitt		Oppdyrka myr
LEN 7	4	1 kjerne	Kvartsitt		Lag 3, rett under myra
RS 9	1	1 avslag	Kvarts		Oppdyrka myr
LEN 10	1	2 avslag	Flint	Brent	Oppdyrka myr
		2 avslag	Kvartsitt		Oppdyrka myr
	2	3 avslag	Kvartsitt		Oppdyrka myr
		1 kjernefragment	Kvartsitt		Oppdyrka myr

Funnliste

Bortsett frå kjernen frå prøvestikk LEN 7, er alle funna frå dei omrota massane i toppen.



Figur 7. Funnstad 2



Figur 8. Funnstad 2 mot N



Figur 9. Funnstad 2 mot A

7.1 Nyare tids kulturminne

Det vart dokumentert fleire nyare tids kulturminne i området. Langs vegen ut mot Manger er det blant anna to oppmurte gavlveggar langs vegen.



Figur 10. Gavlvegg 1



Figur 11. Gavlvegg 1



Figur 12. Gavlvegg 2



Figur 13. Gavlvegg 2

Det vart også funne to ruiner. Ruin 1 måler 6,8 x 5,2 meter og er mellom 1,1 – 1,5 meter høg. Ruin 2 er 4,5 x 4,5 og er mellom 1,1 – 1,7 meter høg.



Figur 14. Ruin 1



Figur 15. Ruin 2

8. Konklusjon

Den arkeologiske registreringa på Mangersneset, gnr. 44, bnr. 2 m.fl. i Radøy kommune vart gjennomført 17. juni - 10. juli 2015. Det vart ikkje gjort funn som kjem inn under kulturminnelova § 4.



Agnes Mowinckels gate 5

Postboks 7900

5020 Bergen

Telefon: 55 23 90 00

E-post: hfk@hfk.no